

Csehné Papp Imola¹

A közgazdasági képzés történeti áttekintése

1. A szakmai nevelés gyökerei

A szervezett szakképzés legelőször a céhek keretében valósult meg, melyek Magyarországon az ipar és a városi élet fejlődésével együtt jelentek meg a 14. század elején. Sokáig a Kassai szücsökét tartották az első magyar céhlevélnek, akik 1307-ben nyertek oklevelet, de hitelességével kapcsolatban kétségek merültek fel, és tartalmi érvek is szóltak ellene. Az viszont biztos, hogy a Nagy Lajos által 1376-ban 24 szakma számára kiadott erdélyi szász szabályzat már megfelelt a céhlevelekkel szemben támasztott kritériumoknak. Szabályozta az inasfelvételt, a munkanélküli, a munkaképtelen, az „elaggott tagok” segélyezését, gondoskodott az özvegyekről, az árvákról, s testületileg megadta a végtisztességet az elhunytaknak. Továbbá ellenőrizte a képzettséget, és az áruk szigorú vizsgálatával védte a minőséget. Az inasok a 16. századig többnyire nem végzetek előzetesen semmiféle iskolát, a későbbi időkben megkövetelték, hogy olvasni és írni tudjanak.

A szakmai nevelés gyökereit keresve a céhek esetében jellemző volt, hogy az inas mesteréhez költözött, fizetése nem volt, csupán élelmet, lakást és szűkösen ruhát kapott. A munkaidő lényegében úgymond „látástól vakulásig”, napfelkeltétől napnyugtáig tartott. Ha az inas szerencsésen kitöltötte „apród esztendeit”, jelentkezhetett tanuló leveléért. Fialat legényként rendszerint egy-két évig még tanítómesterénél maradt, az első időben fél bérért. Ez idő alatt készült fel a vándorlásra, melynek eredeti célja az volt, hogy a fiatal szakember megismerje idegen városok, műhelyek ipari technikáját. A vándorlás időtartamát (2–5 év) is meghatározták a céhlevelek. A vándorlás befejezése után aztán a legény jogot nyert arra, hogy mesterré váljék a „remeklésnek” nevezett vizsgával.

Az iskolai szakképzés első nyomait a német, majd latin és magyar nyelvű városi iskolákban is megtalálhatjuk, amelyekben az oktatás zömmel anyanyelven folyt.

2. A kereskedelmi–közgazdasági képzés kezdete

A 18. század második felében a felvilágosult abszolutizmus oktatáspolitikájának megfelelően a Habsburg birodalom keleti felében, Magyarországon is megkezdődött az a

¹ A szerző a gödöllői Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának docense, az MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottságának tagja, a Gazdálkodás az Emberi Erőforrásokkal Albizottság titkára.

folyamat, amely a század végéig a legkülönbözőbb felsőfokú szakiskolák felállításához vezetett.² Ezek az intézkedések ekkoriban nem voltak késésben a birodalom nyugati feléhez képest, hanem azzal teljesen egy időben kezdődnek.

A selmecebányai bányatisztképző intézetet 1763-ban kezdik akadémiaiáá fejleszteni, s a folyamat eredményeként 1770-re Európa egyik legkorszerűbb ilyen intézete működik a régi bányavárosban.

Ezzel teljesen egy időben, 1763-ban alapítja meg Mária Terézia a Pozsony megyei Szencen a Collegium Scientiarum Politico Oeconomico Cameralium nevű számviteli iskolát, amelyet a piarista Valeró Jakab igazgatott. 1763-ban volt az intézmény avatási ünnepsége. A gazdasági tudományok jelentőségét ekkoriban a föld természeti kincseinek kiaknázásában látták. A szenci iskola 1776-ig folytatta működését, amikor is leégett.

A kollégium tulajdonképpen minden fajta hazai felsőfokú szakoktatás legősibb intézményének tekinthető, hiszen egyszerre volt mérnökképző „főiskola”, mezőgazdasági szaktanfolyam és kamerális-közgazdasági szakiskola. A három évfolyamos, öt professzorral oktató kollégium, amelynek oktatási nyelve német volt, mégis csupán rövid, bár annál jelentősebb epizód a magyarországi szakirányú felsőoktatás történetében.

Ugyancsak Mária Terézia királynő „kegyeiből” a külföldön már elterjedt hasonló intézmények mintájára Budán 1770-ben rajziskola (Scola graphidis) létesült.³ Valószínű, hogy ennek alapján szervezték meg a Ratio Educationis (1777) rendelkezése alapján minden nagyobb városban a „vasárnapi iskolát”, ahol a tanítás hetenként egyszer, vasárnap délután 2 órától folyt, és főleg az írás, olvasás és számtan ismereteinek oktatására terjedt ki. 1783-ban II. József kötelezővé tette a mesterinasok számára a vasárnapi rajziskolák látogatását. A legnevezetesebb rajziskola ez idő tájt a már némileg polgárosult Győrött működött. Ennek virágzása Révai Miklós (1749–1807) nevéhez fűződik. A korszak híres rajziskolái közé tartozik az 1787-ben alapított körmöcbányai is. Igen értékes kezdeményezés volt azonkívül ebben az időben Tessedik Sámuel Szarvason megalapított és rövid megszakítással 1780-tól 1806-ig fennálló Gyakorlati Gazdasági és Ipariskolája és Gróf Festetics György Csurgón alapított gimnáziuma.

² Fináczy Ernő: A gazdasági felsőbb szakoktatás kezdetei Mária Terézia alatt. *Magyar Gazdaságtörténeti Szemle*, 1899/6. 199–204

³ Mészáros István: *Magyar iskola: 996–1996*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1996. 297.

A kor merkantilista szellemének megfelelően a Ratio Educationis a kereskedelemnek nagy jelentőséget tulajdonított.⁴ A közgazdasági-kamerális tudományok oktatása nem szűnt meg Magyarországon a szenci kollégium felszámolása után, sőt az ott oktatott ismeretek az ország legelőkelőbb tanintézeteiben kaptak katedrát. A kameralisztika ugyanis az államigazgatásban, s nem csak a Kamaránál állást vállaló tisztviselők számára e korban már nélkülözhetetlen volt, így oktatását a felvilágosult abszolútizmus irányítói immár az egyetlen magyar Tudományegyetemen, majd a később felállítandó ún. kerületi akadémiákon is fontosnak tartották. Ebben az értelemben a közgazdasági képzés is fejlettebb szintre emelkedett, amikor az udvar 1769-ben az akkor még nagyszombati egyetem Bölcsészeti Karán Studium politico-camerale néven új tanszéket szervezett. Az egyetlen magyar univerzításon 1849-ig, vagyis 80 éven át önálló tanszéke volt a politikai-kameralisztikai tudományoknak. Előbb 1769-től 1777-ig a Bölcsészeti Karon, majd 1777-től a Jogi Kar keretében működött a tanszék, amelyet egyrészt az államigazgatási tudományok, másrészt a pénzügytan és közgazdaságtan, a kereskedelmi és váltójogtan tanszékének tekinthetők. Hasonló tárgyat oktattak 1777 után a kerületi akadémiák jogi tanfolyamain is.

A 19. század elején a reáltudományok csaknem mindegyike, ha változó színvonalon is, de önálló tanintézethez jutott Magyarországon.⁵ Más volt azonban a helyzet a közgazdasági-kereskedelmi ismeretekkel. E tudományok a 19. század közepéig nem jutnak önálló főiskolához, sőt később is csak más intézménybe betagolódva oktatták ismereteiket egyetemi fokon. A magyarázat kézenfekvően adódik elmaradott közgazdasági viszonyainkból, erre azonban bármely más esetben is hivatkozhatnánk. A magyarországi rendeket, elsősorban a nagybirtokosokat érthetően a mezőgazdaság fejlesztése érdekelte, s nem véletlen, hogy főúri kezdeményezések éppen a mezőgazdasági szakember képzés érdekében történtek. Az állam központi hatóságai abban voltak érdekeltek, hogy az elmaradott országban legalább elfogadható szintű infrastruktúrát, úthálózatot, csatornázást, folyószabályozást stb. építsenek ki, s ezért az ehhez nélkülözhetetlen műszaki értelmiség kiképzését preferálták. A hazai kereskedelem fejlesztésében az udvar nem, vagy csak igen korlátozottan volt érdekelt, hiszen Magyarországot inkább a fejlett örökös tartományok ipara felvevőpiacának tekintette.

⁴ Fináczy Ernő: A gazdasági felsőbb szakoktatás kezdetei Mária Terézia alatt. *Magyar Gazdaságtörténeti Szemle*, 1899/6. 199–204

⁵ Szőgi László–Zsidi Vilmos: *Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből*. Budapest, 1995. 204.

Az 1806. évi II. Ratio Educationis a jogi oktatás szempontjából inkább negatívumokat eredményezett, s a kameralisztika azon tudományok közé tartozott, amelyeket az akadémiákon s az egyetemen egyaránt oktattak, így speciális egyetemi jellege nem volt.

3. A József Ipartanoda megalakulása

Történelmünk reformkorát az 1825-i országgyűléstől az 1848-i utolsó rendi országgyűlésig lehet meghatározni. A korszak egyik eszméje a szakképzésen alapuló gazdaságfejlesztés.⁶ Talán az első ilyen tárgyú alapvetés Fáy András (1786–1864) 1816-ban megjelent munkája, *Próbatétel a mai nevelés két nevezetes hibáiról*, amelyben a szakoktatás fejlesztése mellett emelt szót. Gróf Széchenyi István a Stádiumban (1833) arról írt, hogy az ipar és a kereskedelem hideg számítást, tudást, pénzerőt igényel, és ezek „kegyeletes tiszteletét igényli”. Ezidőtájt napirendre került a mindennapi oktatást biztosító szakiskola felállítása is. Az alap, amire ez az új iskolatípus támaszkodott, a vasárnapi iskola volt. Ebből indult ki 1830-ban Bibanco Gyula Emanuel a Pesti Polgári Kereskedelmi Testület támogatásával megnyitott, később mindennaposra fejlődött kereskedelmi szakiskolája. Az intézet egy évfolyamos alapfokú szakiskola volt, amelyhez előkészítő osztály társult. Mégis a Bibanco-féle iskola volt az első olyan hazai kezdeményezés, amely példát adott az ország többi városában nyíló kereskedelmi iskolák számára, másrészt olyan intézet volt, amely előkészítette a talajt a kereskedelmi-közgazdasági ismeretek felsőbb szinten való tanítására is. Az intézet 1838-ban elnyerte a nyilvános kereskedelmi iskola címet.⁷

Magyarország gazdasági életének, kereskedelmének fejlesztésére vonatkozó tervek megyei viták után kerültek az 1832–36-os országgyűlés elé. 1836 áprilisában az országgyűlés utolsó napjaiban a rendek azzal a kéréssel járultak az uralkodó elé, hogy lényegében bécsi mintára egy műegyetemi intézet, önálló magyar politechnikum létrehozását engedélyezze.⁸ A politechnikum felállításának terve egyben a felsőfokú közgazdász-képzés kezdetét is jelentette, hiszen az intézetet a bécsi Politechnikum mintájára óhajtották megszervezni. 1844 nyarán hoztak határozatot egy Ipartanoda felállításáról, és végül a reformkori országgyűlések kezdeményezéseinek köszönhetően, 1846-ban nyílt meg – a nádor nevét viselő – József Ipartanoda. A képzés hároméves volt: egy előkészítő év után lehetett a kétéves gazdasági, műtani vagy kereskedelmi osztályon továbbtanulni. Az Ipartanoda joggal tekinthető a hazai

⁶ Pukánszky Béla–Németh András: *Neveléstörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996. 167.

⁷ Schack Béla–Vincze Frigyes: *A kereskedelmi oktatásügy fejlődése és mai állapota Magyarországon*. Franklin Társulat, Budapest, 1930. 448.

⁸ Uo.

felsőfokú – pontosabban ez irányba mutató – közgazdászképzés kezdetének. Az oktatási nyelv a magyar volt, de a német nyelv tanulása rendes tantárgyként kötelező volt.

4. Az abszolutizmus és dualizmus korának gazdasági oktatása

Az Ipartanoda tanári kara dolgozta ki a magyar műszaki és kereskedelmi felsőoktatás átfogó reformjára vonatkozó tervet. A leendő Műipari Academia fő feladatának azt tartották, hogy a hazai kereskedőtársadalom magyarosodását segítse. A magyar szabadságharc teljes leverése után azonban az egyetemhez hasonlóan az Ipartanodában is szigorú fegyelmi ítéleteket hoztak a tanárok ellen. Két tanár kivételével minden régi oktatót s az igazgatót is elbocsátották vagy nyugdíjazták.⁹

A korábbi nagyszabású reformtervek megvalósításáról már szó sem eshetett, ehelyett a bécsi közoktatásügyi tárca vezetője, Leopold von Thun gróf a magyarországi oktatásügyet is a birodalomhoz kívánta igazítani. Ennek első lépéseként 1850. szeptember 29-én az uralkodó rendeleti úton egyesítette az egyetem Bölcsészeti Karán addig fennállt Institutum Geometricumot és a József Ipartanodát. A rendelet a két intézetből, mint kiindulási alaplól létrehozandó új, a birodalom többi „technikai intézetéhez” hasonló felsőoktatási intézmény létesítésének szükségességét mondta ki. 1850-től 1857-ig állami intézményként csak a lényegében középfokú K. K. Josephs Industrieschule képviselte Magyarországon a műszaki és kereskedelmi szakoktatást. A birodalmi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az intézet elhelyezésének megoldása után – miután 1854 nyarán a budai Várba költöztette az Ipartanodát – vette elő az Ipartanoda átalakítására vonatkozó, s már három éve elfektetett javaslatokat. Thun elképzelésének megfelelően dolgoztatta át a terveket. Az új budai tanintézet neve *K. K. Josephs Polytechnikum* lett. Ferenc József 1856. szeptember 30-án hagyta jóvá Thun előterjesztését és az új Műegyetem alapszabályát. A Politechnikumban közgazdasági osztály is alakult, így folyamatosan oktattak közgazdasági tárgyakat a műegyetemen. Az intézmény 1861-től kezdte használni a *József Műegyetem* elnevezést. 1863-tól vezették be a szakrendszert, a későbbi karok előzményeit.

A kiegyezés utánra már egyértelművé vált, hogy a Műegyetem elsősorban a műszaki tudományok oktatására vállalkozhat, 1867 után a programokból eltűnt az önálló közgazdasági osztály megnevezés, de az oktatás rendje 1871-ig változatlan maradt. 1857. november 1-én megnyílt a *Pester Handels-Akademie*, az első hazai felsőkereskedelmi iskola. A későbbi

⁹ Szögi László–Zsidi Vilmos: *Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből*. Budapest, 1995. 204.

nevéen *Budapesti Kereskedelmi Akadémia* elsősorban a mai értelemben vett középfokú képzést tartotta fő feladatának. A gazdasági fejlődés útjára lépő Magyarországnak a nyolcvanas években egyre égetőbb gondot okozott a jól képzett, külkereskedelemhez értő szakemberek hiánya. A célt a Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszter által 1883 januárjában összehívott tanácskozáson abban jelölték meg, hogy a tanfolyamon a jelentkezőket a keleti nyelvekre kell oktatni. Mindezt oly módon, hogy „kereskedői utazói minőségben beutazván a velünk legközelebb szomszédos országokat: Szerbiát, Romániát, Bulgáriát, Török- és Görögországot, tüzetesen megismerkedjenek a termelés viszonyaival, mind az ipari termékek, mind a nyerstermelés tekintetében, hogy a be- és kivitelre tájékozást nyerjenek, melyet aztán kereskedelmünk célszerűen felhasználhasson”. A Budapesti Kereskedelmi Akadémia keretében egy bizottság dolgozta ki a Keleti Kereskedelmi Tanfolyam tervét. Ezt elsősorban Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter pártfogolta, de Csáky Albin gróf, a közoktatásügyi tárca vezetője sem ellenezte. A Keleti Kereskedelmi Tanfolyam már fennállásának első éveiben sikeres kezdeményezésnek bizonyult.¹⁰

Az ebből önállósult 1899-ben a főiskolai rangú Keleti Kereskedelmi Akadémia igazgatója a neves turkológus, Kunos Ignác lett. Az akadémia célja a Balkán és a Közel-Kelet felé irányuló politika és kereskedelem számára külügyi, illetve kereskedelmi szakemberek képzése volt. 1900-tól a Budapesti Kereskedelmi Akadémia felsőfokú tagozata kétéves lett. 1902-ben megalakult a Kolozsvári Kereskedelmi Akadémia, 1912-ben a Fiumei Kiviteli Akadémia. Az első világháborúig összesen 3493 növendék szerzett oklevelet a Budapesti Kereskedelmi Akadémia felsőbb, akadémiai tagozatán.¹¹

5. Az önálló közgazdasági egyetemért folyó küzdelem

Balogh Elemér, a Hangya Szövetkezet vezérigazgatója a Magyar Gazdaszövetség 1900. évi kassai kongresszusán Gróf Károlyi Sándor ösztönzésére javasolta egy közgazdasági jellegű egyetem létesítését, amely az ekkori elképzelések szerint még a mezőgazdasági, erdészeti és állatorvosi tudományokat is magába foglalta volna a közgazdasági diszciplínakon kívül. Mivel időközben az erdészet és az állatorvos-tudomány oktatása főiskolai szintre került, a tízes évekre a magyar felsőoktatás két problematikus, egyetemi intézmény nélkül maradt területe: a mezőgazdaság és a közgazdaság lett.

¹⁰ Szögi László–Zsidi Vilmos: *Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből*. Budapest, 1995. 204.

¹¹ Uo.

A tervezet négyfakultásos egyetemet képzelt el, amely a mezőgazdasági képzés felsőfokú intézménye, továbbá rendelkezik ipari, és – harmadikként – kereskedelmi-pénzügyi karral is. A negyedik karnak javasolt társadalomtudományi (szociológiai) fakultáson a szükséges közgazdasági, politikai, jogi, közigazgatási ismereteket és a fontosnak tartott nyugati és keleti nyelveket kívánták oktatni.

December 19-én, a képviselőház 317. országos ülésén gróf Károlyi Mihály terjesztette elő az önálló közgazdasági egyetem létesítésére vonatkozó javaslatot. Természetesen a közgazdasági egyetemnek ellenzői is akadtak. A június 7-i értekezleten napirend előtt szót kérve Sándor Pál, az OMKE elnöke, azt indítványozta, amit el is fogadtak, hogy a parlamenti izgalomra való tekintettel napolják el a tanácskozást. „Elszéledtünk – írta később Balogh Elemér visszaemlékezésében – abban a pillanatban, amikor már azt hittem, hogy célhoz értem.”¹²

Az önálló közgazdasági egyetemért folyó küzdelemben ezután egy vargabetű következett be. A műegyetem tanácsa 1912. június 21-i ülésén javasolta, hogy az egyetem keretében egy önálló közgazdasági szakosztály alakuljon, elsősorban a végzett mérnökök továbbképzése céljából. Ez a megoldás sokkal egyszerűbbnek és olcsóbbnak látszott, mint egy új, önálló közgazdasági egyetem felállítása.

Az egyetemi szintű közgazdászképzés ügye nagy lendületet kapott 1918-ban, amikor ismét Zichy Jánost nevezték ki kultuszminiszterré. Július 23-án a miniszter egy terjedelmes leiratot küldött a budapesti tudományegyetemnek, amelyben ismertette elképzeléseit és a négy kar mielőbbi véleményét kérte annak érdekében, hogy az egyetemi szintű közgazdászképzés minél hamarabb elkezdődhessen. Mind a négy kar még augusztus első felében reagált a miniszteri kérelemre. Állásfoglalásukra a „támogatjuk, de”; „fontos, de”; „örömmel üdvözljük, de” stílus és mondanivaló volt jellemző. 1918. október 10-én a mezőgazdasági, a politikai és tudományos élet képviselőiből összeállított bizottság kidolgozhatta a királyi rendelet szövegét, majd a minisztertanács jóváhagyása után, az uralkodó elé terjesztette. IV. Károly október 23-i debreceni útja alkalmából a vasúti kocsiban megadta az előzetes királyi hozzájárulást. Az iratokat október 29-én felterjesztették a kabinetirodához, de a Monarchia felbomlása miatt ezek soha nem érkeztek vissza.

¹² Szögi László–Zsidi Vilmos: *Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből*. Budapest, 1995. 204.

Végül a közgazdaságtudományi kar évmegnyitó ünnepségére 1920. október 31-én került sor a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. Horthy Miklós rövid megnyitója után gróf Teleki Pál miniszterelnök és Bernát István dékán tartott ünnepi beszédet.

A trianoni béke kényszerű aláírása után Klebelsberg politikájának az volt az alapelve, hogy a művelődés, az iskolaügy, a felsőoktatás stratégiai kérdés és a meggyengült országnak minden erejét arra kell fordítania, hogy megmutassa a világnak a magyarság európai műveltségét, és igyekezzen magasabb kulturális színvonalat felmutatni, mint a szomszédos államok. A trianoni béke erősen korlátozta a hadikiadásokat, így valóban több pénz jutott az 1920-as években a felsőoktatásra, mint az egy háborúban kivérzett, meggyengült országtól várható lett volna. E jelentős összeget a felsőoktatás és a kutatás területén két fő cél megvalósítására fordították. Az egyik az ösztöndíj-politika és külföldi kulturális kapcsolatok fejlesztése volt. Klebelsberg tudatosan törekedett az ország nemzetközi tudományos kapcsolatait minél szélesebb körben kiépíteni. 1920 után Bécsben, Berlinben és Rómában nyílt meg, illetve indult fejlődésnek a Collegium Hungaricumok hálózata, de kutatóintézet vagy magyar lektorátus Európa szinte minden országában alakult egy-egy jelentős egyetemen. Az Országos Ösztöndíj Tanács komoly támogatást kapott, s szinte minden tehetséges fiatal 1-2 szemesztert külföldön tölthetett, megalapozva tudományos kutatómunkáját. Bécsbe főleg a humán tudományok művelői, Berlinbe a természettudósok, Rómába a művészetek és egyházi személyiségek mentek tanulni, de a változást éppen az mutatta, hogy egyre többen jutottak el francia, angol, sőt amerikai egyetemre állami segítséggel, vagy magánalapítványok – mint például az amerikai Rockefeller vagy Jeremy Smith ösztöndíjak – támogatásával. A magyar felsőoktatás és tudomány 1945 után is hosszú évtizedekig profitált abból a szellemi tőkéből, amelyet a két világháború között itthon és külföldön kiképzett magyar kutatók, tanárok és tudósok halmoztak fel.¹³

6. A József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. Az önálló közgazdasági egyetemért folyó küzdelem

Hosszas viták után az 1934. évi 10. törvénycikkkel egy, a magyar felsőoktatásban addig szokatlan méretű és szerkezetű, új egyetemet hoztak létre, a m. kir. József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemet. Az új intézmény alapját a budapesti Műegyetem adta, de hozzácsatolták szinte valamennyi olyan intézményt, amely egyetemi, főiskolai szinten a reáلتudományokkal foglalkozott.

¹³ Györiványi Sándor: Fejezetek a magyar szakképzés történetéből. *Új Pedagógiai Szemle*, 1996/10. 94–105.

A József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szervezete a második világorút követő időben fokozatosan felbomlott: 1945-ben az agrárjellegű osztályok önállósultak, majd – a felsőoktatás marxista szempontú átszervezésével kapcsolatban – napirendre került az önálló közgazdaságtudományi egyetem létrehozásának ügye.¹⁴

1945-től kezdve felerősödtek a reformtörekvések. Az 1946/47-es és az azt követő tanév a reformértekezletek jegyében telt el. Az idők változásából következett az esti egyetemi munkástanfolyam megindítása 1946/47-től. Az első nagy egyetemi reform 1948-ban indult meg, s többek között célul tűzte ki a műszaki és közgazdasági képzés erőteljes fokozását, az iparfejlesztés elsődlegességét hirdető szocialista tervgazdálkodásnak megfelelően.

Az immár ténylegesen önálló *Magyar Közgazdaságtudományi Egyetem* felállításáról intézkedett a 9160/1948. Korm. sz. rendelet (1948. szeptember 25.), amelyet az 1948. évi LVII. tv. szentesített (1948. december 28.). Az új egyetem alig mutatott jogfolytonosságot elődeivel, a tudományegyetemi közgazdaságtudományi karral, ill. a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karával. A régi professzorok közül mindenkit elbocsátottak, átszervezték a tanszékeket, megváltoztatták a tantárgyakat, a tanítás rendjét, a közigazgatási képzés megszűnt. A hallgatóságot pedig erőteljes politikai színezetű felvételi szűrőn kényszerítették át. Sőt 1950/51-re még az egyetem elhelyezésében is változás következett be: a Szerb utcából a Fővám térre költözött. Az intézményt részben a Szovjetunióból hazatért, s ott tanult közgazdászok irányítása alá helyezték, szinte teljesen elbocsátva a műegyetemi fakultás régi tanári karát, s nagyon nagy hányadban elküldve a korábbi hallgatóságot is. Megszületett az első magyarországi marxista egyetem...

Összefoglaló: *A közgazdaságtan viszonylag fiatal tudományág. Önállóvá válása a 18. század végére tehető. Mindaz, ami ez előtt történt, csupán előzménynek tekintendő. Az elmúlt évszázadokban a közgazdasági képzés oktatáspolitikai helyzetét tekintve perifériának minősült a Kárpát-medencében. Lényegi változás csak az 1867-es kiegyezés után következett be, amikor az állam nagyobb figyelmet fordított a gazdaságilag elmaradott területek felzárkóztatására, aminek következtében az ipari fejlődés lendületet vett. A tanulmány a kárpát-medencei gazdasági képzés történeti összegzését kísérli meg. A teljesség igénye nélkül kíséri figyelemmel a történéseket (az önálló közgazdasági egyetemért folyó küzdelemben) a kezdetektől a Collegium Scientiarum Politico Oeconomico Cameralium történetében, a Nagyszombati Egyetemen történt eseménysoron, a József Ipartanoda megalakulásán, a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem történetén keresztül az első magyarországi marxista egyetem megalakulásáig.*

¹⁴ Szögi László–Zsidi Vilmos: *Tanulmányok a magyarországi közgazdasági felsőoktatás történetéből*. Budapest, 1995. 204.